

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

**Навчально - науковий інститут бізнесу і менеджменту**

**Кафедра організації виробництва, бізнесу та менеджменту**

**СУЛИГА АРТЕМ ОЛЕКСАНДРОВИЧ**

**УДК 338.432:633.85**

**Реферат  
дипломної магістерської роботи**

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ  
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА  
ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР В ТОВ «АГРОСЕТ»  
БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

*спеціальності 073 «Менеджмент»  
(освітньо-професійна програма «Менеджмент і адміністрування»)*

**Харків – 2018**

Дипломна магістерська робота є рукописом.

Робота виконана в Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка Міністерства освіти і науки України.

**Науковий керівник:**

доктор економічних наук,  
професор,  
**Корнієцький Олександр  
Владиславович,**  
Харківський національний  
технічний університет  
сільського господарства імені  
Петра Василенка,  
професор кафедри організації  
виробництва, бізнесу та  
менеджменту.

Захист відбудеться 20 лютого 2018 р. на засіданні  
екзаменаційної комісії у ХНТУСГ за адресою: 61002,  
м. Харків, вул. Алчевських, 44, ауд. 105

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

**Актуальність теми.** Олійні культури відносяться до вагомого сегменту в структурі товарної продукції сільськогосподарських підприємств. Останнім часом їх виробництво стабілізувало фінансові показники підприємств через постійне зростання цін на сировину екстракційних виробництв. Проте заходи з регулювання ринків олійної сировини та продуктів її переробки призвело до зміщення центрів утворення прибутків зі сфери виробництва до сфер переробки та обігу продукції.

Олійні культури завдяки стабільному попиту мають переваги серед інших сільськогосподарських культур. До того ж, цей факт підкріплений високими закупівельними цінами вітчизняних переробних підприємств та світового ринку. Слід додати, що через активне використання у виробництві біодизелю, ціноутворення на ринку олійних культур зазнає впливу не лише від попиту і пропозиції, але і від вартості енергоносіїв.

Олійні культури в Україні поступово набирають популярності та змінюють структуру посівних площ. Адже за останні п'ять років посівні площі під олійними культурами зросли на 1,8 млн га, що пов'язане зі збільшенням площ під соняшником та соєю, які є висомаржинальними культурами.

Розвитку українського агропромислового комплексу присвячено праці багатьох вчених. Належна увага приділяється і олійно-жировому виробництву як перспективному виду діяльності для багатьох вітчизняних аграрних підприємств. За останнє десятиліття у ньому відбулися структурні зміни, пов'язані зі збільшенням виробництва ріпаку та сої, нарощуванням обсягів

переробки соняшнику та збільшенням експорту олійних культур та продуктів їх переробки.

Проблемам функціонування олійно-жирового під комплексу присвячені роботи Н.Є. Голомші, С.М. Кваші, О. Маслака, В.Я. Месель-Веселяка, П.Т. Саблука, О.М. Файчука та інших вчених. Їх дослідження характеризуються багатогранністю. В них приділено увагу вирішенню головних проблем діяльності суб'єктів даного підкомплексу. Однак будь-який ринок є динамічною системою, діалектика якої не може визначатися статичними умовами та факторами. Отже, актуалізація проблем функціонування суб'єктів олійно-жирового підкомплексу потребує постійного та планомірного відстеження стану ресурсних та товарних ринків, що з ним пов'язані. Останнє має дозволити не тільки отримувати релевантну інформацію щодо обсягів та ефективності виробництва й переробки продукції, а також виявляти тенденції розвитку всіх підприємств даного підкомплексу.

**Метою досліджень** стало вивчення сучасного стану виробництва олійних культур в ТОВ «Агросет» Балаклійського району Харківської області, аналіз вирощування та реалізації і пошук шляхів удосконалення технології їх вирощування.

Для досягнення поставленої мети були вирішені наступні **завдання**:

- вивчення сучасного стану вирощування олійних культур та наукових основ прогнозування і управління урожаєм;

- огляд джерел (друкованих та електронних) з питань проблем та економічної ефективності вирощування олійних культур;

- вивчення та аналіз сучасного стану організації виробництва олійних культур на підприємстві, що було обрано об'єктом дослідження;

- розроблення технологічних карт вирощування кожного виду олійних культур під програмований урожай для різного бонітету ґрунтів;

- обґрунтування шляхів підвищення економічної ефективності виробництва олійних культур;

- аналіз організаційно-економічної характеристики господарства за три роки;

- аналіз виробничого потенціалу господарства.

**Об'єктом дослідження** є вирощування олійних культур в ТОВ «Агросет» Балаклійського району Харківської області.

**Предметом дослідження** є організаційно-економічний процес виробництва олійних культур в ТОВ «Агросет» Балаклійського району Харківської області та заходи з удосконалення технології їх вирощування.

**Методи дослідження** включали в себе: абстрактно-логічний (теоретичний опис, розробка технологічних карт, висновки); графічний (зображення динаміки урожайності за видами олійних культур); розрахунковий (розрахунок показників економічної ефективності виробництва олійних культур); статистичний (аналіз розвитку і оцінка ефективності олієпродуктової галузі) та ін.

**Інформаційною базою досліджень** були відповідні Закони України, Укази Президента України, Накази Міністерства аграрної політики, офіційні матеріали Державної служби статистики України та Харківської області, звітні дані ТОВ «Агросет» Балаклійського району Харківської області, наукові розробки вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали наукових публікацій.

**Наукова новизна одержаних результатів** дипломної магістерської роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та опрацюванні організаційно-економічних засад виробництва продукції олійних культур у господарстві. А саме:

*удосконалено:*

- обґрунтування основних напрямків підвищення економічної ефективності виробництва олійних культур шляхом розробки проектних технологічних карт та розрахованої на їх основі собівартості;

*набуло подальшого розвитку:*

- виявлення виробничого потенціалу підприємства щодо олійних культур шляхом аналізу поточного його стану і співставленням запропонованих технологій.

### **Практичне значення одержаних результатів.**

Дипломна магістерська робота виконана на замовлення ТОВ «Агросет» Балаклійського району Харківської області. Висновки та пропозиції, одержані в результаті дослідження, спрямовані на організаційно-економічне вдосконалення виробництва олійних культур на підприємстві, що підвищить економічну ефективність даного напрямку.

**Апробація результатів дослідження.** Основні положення, найважливіші результати дослідження, висновки та пропозиції автор магістерської роботи доповів на загальних зборах ТОВ «Агросет». Результати досліджень опубліковані:

1. Сулига А. О. Впровадження виробництва олійних культур як чинник економічного пожвавлення галузі. // "Розвиток економічної науки на сучасному етапі": матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції економічного спрямування. - Тернопіль, 2017. – с. 40-41

2. Сулига А. О. Актуальні тенденції ефективного функціонування ринку олійних культур // Маркетинг і контролінг: сучасні виклики підприємництва [Електронний ресурс] : зб. матеріалів міждисциплінар.

наук.-практ. конф., Київ, Івано-Франківськ, 30 листопада 2017 р. / [уклад. Л. І. Юдіна]. – Електронні дані (6,2 Мб). – Київ : Юдіна Л. І., 2017. – Режим доступу : <http://futurollog.com.ua/publish/7/Zbirnyk.pdf>

**Структура та обсяг роботи.** Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Вона виконана на 110 сторінках комп'ютерного тексту, містить 31 таблицю та 10 рисунків. Список використаних джерел налічує 90 найменувань.

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

*У першому розділі «Теоретична база ефективного розвитку виробництва олійних культур» розглянуто: сутність економічної ефективності та її особливості у виробництві продукції олійних культур; склад та основні проблеми ефективного функціонування олієпродуктового підкомплексу.*

*У другому розділі «Оцінка розвитку та ефективності виробництва продукції олійних культур в ТОВ «Агросет» розглянуто: виробничий потенціал господарства; організаційно-економічна характеристика підприємства; стан та тенденції виробництва продукції олійних культур на підприємстві.*

*У третьому розділі «Обґрунтування шляхів підвищення економічної ефективності виробництва олійних культур» розглянуто: наукові основи технологій вирощування олійних культур; розробка технологічних карт вирощування олійних культур.*



## ВИСНОВКИ

У магістерській роботі розкриті організаційно-економічні засади підвищення ефективності виробництва олійних культур. Результати дослідження зведено в наступні розрахункові та теоретичні узагальнення:

1 Олійні культури в Україні поступово набирають популярності та змінюють структуру посівних площ. За останні п'ять років посівні площі під олійними культурами зросли на 1,8 млн. га, що пов'язане зі збільшенням площ під соняшником та соєю, які є висомаржинальними культурами

2. Динаміка показників розміру ТОВ «Агросет» свідчить про звужене відтворення, адже відбулось зменшення основного показника: вартість валової продукції скоротилась на 47,61 %. Загальна земельна площа збільшилась на 0,18 %, з якої площа сільськогосподарських угідь збільшилась також на 0,18 %, а площа ріллі – на 0,19 %.

3. Середньорічна вартість основних і оборотних засобів у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь зросла на 0,85 %, а поточні виробничі витрати і поголів'я худоби в умовних головах зменшились відповідно на 17,14 і 17,87 %.

4. Показники блоку результатів інтенсифікації зазнали зменшення: валова продукція сільського господарства у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь – на 35,61 %, товарна продукція – на 8,14 %, проте чистий дохід зріс на 15,56 %.

5. ТОВ «Агросет» має недостатній ступінь вкладання коштів в оборотні активи, а можливість своєчасного погашення наявними коштами платіжних першочергових зобов'язань станом на 2016 рік знизилась, свідченням чого є розрахунок показників

платоспроможності.

6. Валовий збір олійних культур на підприємстві з 2012 по 2016 роки збільшився на 40,21 %, зокрема соняшнику у 2016 році було зібрано на 2,35 % більше, ніж у 2012 р., ріпаку – на 58,28 %, сої – на 11,82 %.

7. Аналіз економічної ефективності виробництва сої в ТОВ «Агросет» за 2014-2016 рр. висвітлив наступні результати. Площа посіву під дану культуру скоротилась на 20 %, а урожайність зросла на 47,12 %. Це зумовило збільшення валового збору з 2080 до 2448 ц, що становить 17,69 %. Затрати на виробництво даної культури зросли вдвічі. Обсяг і ціна реалізації зросли відповідно на 19,25 і 38,10 %, при цьому збільшилась і виручка від реалізації на 64,67 %. Повна собівартість реалізації зросла майже в два рази, а повна собівартість реалізації 1 ц сої збільшилась на 61,57 %. Загальна сума прибутку скоротилась на 54,94%, рівень товарності збільшився на 1,32 %, а рівень рентабельності знизився з 23,41 до 5,47 %.

8. Економічна ефективність виробництва ріпаку на підприємстві розкривається в наступному. Площа посіву даної культури скоротилась на 37,04 %, урожайність зросла на 40,87 %, проте валовий збір впав на 11,3 %. Затрати на виробництво ріпаку збільшились на 36,80 %. На 38,57 % збільшилась повна собівартість реалізації ріпаку, що зумовило збільшення ціни зі 190 до 280 грн./ц. Загальна сума прибутку зменшилась на 19,95 %, рівень рентабельності також зменшився на 42,19 %. Рівень товарності збільшився на 0,16 %.

9. Виробництво соняшнику на підприємстві має наступні економічні результати. Порівняно з 2014, у 2016 році площа посіву під соняшник збільшилась на 22,5 %, а урожайність і збір продукції впали на 25 та 8,12 % відповідно. Суттєво збільшились затрати на виробництво: на 74,72 %. Обсяг реалізації соняшнику

зменшився на 16,02 %, при цьому більше, ніж у 2,5 рази зросла ціна реалізації та більше, ніж у 2 рази – виручка від реалізації.

10. Проектування технологічних карт із запрограмованою урожайністю змінили структуру собівартості по кожному виду олійних культур. У структурі витрат на виробництво соняшнику найбільшу частку складають витрати на паливно-мастильні матеріали (32,15%), далі йдуть амортизаційні відрахування та витрати на ремонт основних засобів (18,71 та 10,85% відповідно). Оскільки ріпак – культура, яка має високу вразливість до хвороб, то в структурі його виробничої собівартості найбільша частка витрат припадає саме на засоби захисту рослин (21,82 %). Вагому частку у структурі собівартості на виробництво сої займають витрати на засоби захисту рослин (28,23 %), паливно-мастильні матеріали (17,04 %) та насіння (13,91 %).

## **СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ**

1. Сулига А. О. Впровадження виробництва олійних культур як чинник економічного пожвавлення галузі. // Розвиток економічної науки на сучасному етапі: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції економічного спрямування. – Тернопіль, 2017. – с. 40-41
2. Сулига А. О. Актуальні тенденції ефективного функціонування ринку олійних культур // Маркетинг і контролінг: сучасні виклики підприємництва [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://futurollog.com.ua/publish/7/Zbirnyk.pdf>

## АНОТАЦІЯ

***Сулига А. О. Організаційно-економічні засади підвищення ефективності виробництва олійних культур в ТОВ «Агросет» Балаклійського району Харківської області.***

У дипломній магістерській роботі були розглянуті друковані та електронні джерела з питань проблем та економічної ефективності вирощування олійних культур. Проаналізовано організаційно-економічні характеристики за три роки та виробничий потенціал господарства підприємства. Вивчено та проаналізовано сучасний стан організації виробництва олійних культур на підприємстві, що було обрано об'єктом дослідження. Розроблено технологічні карти вирощування кожного виду олійних культур під програмований урожай для різного бонітету ґрунтів. Обґрунтовані шляхи підвищення економічної ефективності виробництва олійних культур.

***Ключові слова:*** ефективність, економічна ефективність виробництва олійних культур, система показників економічної ефективності.

## SUMMARY

***Sulyha, A. O. Organizational-economic foundations of increasing the efficiency of oilseeds production at Agroset LLC, Balakliya district, Kharkiv region.***

In master's thesis paper and electronic sources on problems and economic efficiency of cultivating oilseeds were considered. The organizational-economic characteristics for three years and the production potential of the enterprise economy are analyzed. The present state of the organization of oilseed crops production has been studied and analyzed at the enterprise that was selected as the subject of research. Technological maps of cultivating each type of oilseeds for programmable crop for different soil bonitee have been developed. Reasonable ways to increase the economic efficiency of oilseeds production.

***Key words:*** efficiency, economic efficiency of production of oilseeds, system of indicators of economic efficiency.

Комп'ютерний набір і верстка  
А.О. Сулига

---

Підп. до друку 05.02.2018. Формат 60x84 1/16.  
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк  
офсетний.  
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид.арк.0,9. Тираж 10 прим.  
Замовлення № \_\_

---

Надруковано в КП «Міська друкарня»  
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44  
Свідоцтво про державну реєстрацію:  
серія ДК № 3613 від 29.10.2009р.